

עלון דברי חיים לפרשת לך לך

"ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם"
לכאורה המילה "את" מיותרת?

חז"ל דורשים את המילה "את" לרבות את הטפל, כגון מה שמצינו בברכות "וערלתם ערלתו את פריו" – את הטפל לפריו, וכן בפסחים "ורחץ את כל בשרו" – את הטפל לבשרו.

והנה אומרים חז"ל "כל הקורא לאברהם אברהם – עובר בלאו, שנאמר "ולא יקרא עוד שמך אברהם". ואם תשאל, הלא גם אצל יעקב מצינו ששונה שמו, ואף לגביו נאמרו הדברים בלשון שנאמרה באברהם – "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל", ומדוע איפוא אצל יעקב לא אמרו חז"ל שהקורא בשמו עובר בלאו? ואכן, כידוע, בפי כל ישראל מדור דור נשאר שמו "יעקב" ואין מקפידים לקראו בשם "ישראל" דווקא?

ויש לומר, כי באמת שמו העיקרי הוא "ישראל" והשם "יעקב" טפל לו, ומכל מקום אין איסור לקראו "יעקב". לעומת זאת, אצל אברהם נאמר "ולא יקרא עוד את שמך אברהם", דהיינו שגם בתור שם טפל לא יקרא עוד השם "אברהם" כלל, אלא אך ורק השם "אברהם".

פנינים יקרים

"ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם"
וברש"י: אמר לו, צא מאיצטגנינות שלך, שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן. אברהם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן.

בפסוקי דזמרה של תפילת השחר, אנו אומרים בפרק "ויברך דוד": "אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר עליה, הימים וכל אשר בהם, ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחווים". ויש להבין, הלא הבריאה מחולקת כאן לג' חלקים – שמים, ארץ וימים. מדוע, אם כן, מציין הכתוב כי רק "צבא השמים לך משתחווים"?

ויש להקדים ב' הקדמות: א' פרק זה בנוי בצורה כזו: הפסוקים מתחילים בבריאת העולם, עוברים לדבר על אברהם אבינו, אח"כ ברית בין הבתרים, גלות מצרים, יציאת מצרים, "אז ישיר משה ובני ישראל".

"כי גר זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה"

כשמתבשר אברהם אבינו בברית בין הבתרים על גזירת הגלות שבה יהיו בניו, נאמר לו "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", בפשטות הכוונה למצרים – שם יהיו בני ישראל עבדים ושם יענו אותם.

אולם המהרי"ל דיסקין מבאר, שפרעה נתן לשרה את ארץ גושן במתנה, ולכן ארץ גושן היא הארץ שלהם. כל זמן שהיו בגושן – לא יהיה שעבוד, אלא בני ישראל יהיו רק גרים שם, וכל עוד הם ישהו בה, עולים לבני ישראל ימי שבתם שם למנין הגלות, שפירושה שהות במדינה זרה. אך כאשר יצאו מגושן, וילכו להתערב בגויים במצרים, בהיותם "בארץ לא להם" – או אז, "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה", הם יחלו לסבוב מקושי השעבוד.

כך, אכן, התרחש במצרים: ברגע שהגיעו למצב של "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו ותמלא הארץ אתם", כלומר החלו להתערבב בין הגויים ולהיראות כמותם, וככל שניסו להיראות כמותם – כך גדלה שנאת הגויים ליהודים, ואז גם החל תהליך ההתנכרות של מלך מצרים, "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף".

כך הם פני הדברים לכל אורך ההיסטוריה, אם הקב"ה רואה שאיננו יודעים לעשות "קידוש", הוא מביא את הגויים שיעשו לנו את ה"הבדלה"... מכאן צאו וראו מה גודל העוון של יהודי הפורץ גדר בתחום ההתקרבות לגויים.

ובענין זה היה רבי עקיבא איגר אומר: "מים [הגויים] רבים לא יוכלו לכבות את האהבה [אש]", הכוונה לאהבת ה' לעם ישראל, למרות שמים מכבים את האש, וכל שכן אם המים הם רבים!

אבל אם המים נמצאים בסיר והסיר מונח על האש, במצב זה המים לא יכולים לכבות את האש, כלומר, כל זמן שיש הבדלה והפרדה בין ישראל לגויים, הגויים לא יכולים לכבות את האש. אך אם מורידים את ההפרדה ודאי שהמים יכולים לכבות את האש! כשמנסים להידמות לגויים, יכול, חס ושלום, להגיע מצב שהמים יכבו את האש!

ומתוך האור

ב' כאשר הקב"ה אמר לאברהם אבינו שיוולד לו בן, אמר אברהם אבינו: הרי ראיתי בכוכבים שלא אוליד בן. ענה לו הקב"ה: צא מאיצטגנינות שלך, אברם אינו מוליד. יוצא, שעל ידי שאברהם אבינו הוליד בן, קיבלנו הוכחה שצבא השמים – האיציטגנינות משתחווים לה'.

ולפי כל הנ"ל יובן. הפסוק מתאר את בריאת העולם. "אתה עשית את השמים, את הארץ, את הימים ואתה מחיה את כולם. וצבא השמים לך משתחווים" – ואיך רואים את זה? – **"אתה הוא ה' האלוקים אשר בחרת באברם והוצאת מאור כשדים ושמת שמו אברהם"**. וההמשך – "זכרות עמו הברית..."

הרב צבי יברוב שליט"א

"וימצאה מלאך ה' על העין...ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרי גברתי אנכי בורחת ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה"

ונשאלת השאלה, המלאך שואל את הגר מפני מי את בורחת? והיא עונה: מפני שרי גברתי וכו'. עונה לה המלאך תשובה מוזרה: "שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה". וכי כך עונים, הרי זה גופא סיבת בריחתה משום שעינתה אותה?

כל סיבת בריחתה של הגר היתה בגלל גאוותה, שלא רצתה להיכנע לשרי גבירתה, והעצה כנגד הגאוה היא להכיר מאין באת, ולאן אתה הולך. והם דברי המלאך: **"אי מזה באת ואנה תלכי"**. אבל הגר לא הבינה את הרמז, ולכן ענתה: **"מפני שרי גברתי אנכי בורחת"**. ולכן השיבה המלאך, מכיון שלא הבנת את הרמז שבשאלתי, סימן הוא, שעדיין לא למדת מאומה ממידותיה הטובות של שרה הצדקת, ולכן **"שובי אל גבירתך..."**

רבי מאיר שפירא מלובלין

"וימצאה מלאך ה' על העין...ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרי גברתי אנכי בורחת ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה"

יש להבין מה שקורה כאן, הרי הגר ברחת מפני שרי כדברי הכתוב "ותענה שרי ותברח מפניה", אז מה גרם להגר לשמוע בקול דברי המלאך כשהוא אמר לה "שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה", הרי היא ברחת בגלל שהיא התענתה תחתיה, ולמה שתחזור לשם?

אלא אפשר, והדבר יובן על פי המעשה שמסופר על הנודע ביהודה בדין תורה שבא לפניו, וכך היה מעשה: יום א' התייצבו לפני הנודע ביהודה שני אנשים, הא' לבוש בבגדי "גביר" והשני לבוש בבגדי "עני", וטען האדם הלבוש בבגדי העני, כי הוא בעצם הגביר, ואילו ההוא שלבוש בבגדי "הגביר" הוא סך הכל העגלון שהוא שכר בכדי לקחתו לעיר הקרובה, אך באמצע הנסיעה קם העגלון והכריח אותי להפשיט את בגדי – בגדי ה"גביר", והוא לבשם, ואילו לי הוא ציוה ללבוש את בגדיו המרופטים, כוונתו בכך היתה, להשתלט על הסוס והעגלה ועל כל הכסף המצוי בה, ולטעון שהכל הם רכושו הפרטי, והראייה היא, שהנה הוא לבוש בבגדי "העשיר", ואילו אני לבוש בבגדי "העני"...

חכך הנודע ביהודה בדעתו לכמה רגעים, לפתע פנה אליהם ואמר: בואו אלי מחר בבוקר ואדע מה לפסוק על פי דין תורה.

בינתיים ציווה הנודע ביהודה למשמשו, כי למחרת, עם היכנסם לחדר ההמתנה, ישהה אותם במשך שעות ארוכות, ורק כשיצווה עליו, אז יכניסם. וכך הווה, למחרת מגיעים שניהם בשעה היעודה, והמשמש מורה להם לחכות, וכך הם מחכים שעות רבות, מתוך עצבים מרוטים, ואז אחרי שכבר פקעה סבלנותם פתח הרב את הדלת ואמר: "שהעגלון יכנס!"

כמובן, מי נכנס, אותו מתחזה בבגדי העשיר שהיה בעצם אותו עגלון שניסה לשדוד את העשיר... חכמת הרב היתה, לתת לו הרבה זמן שיתבטל וישתעמם, ואז בפתע כשיקרא "העגלון יכנס", מרוב רגילות שכך תמיד קוראים לו, הוא יכנס ולא יצליח להתחזות גם בפניו...

ויתכן שדבר מעין זה עשה המלאך להגר כי היוכח בין שרה להגר נסב על כך, שהגר טענה שאינה שפחה יותר, עקב נישואיה לאברהם, והיא לא חייבת יותר לעבוד, כנגדה טענה שרה שהיא עדיין שפחה וחייבת בעבודות. אברהם פסק כשרה והגר ברחת. ואז בא המלאך ואומר לה בפתאומיות: **"הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי?"** ואז מיד ענתה הגר מתוך רגילות: **"מפני שרי גברתי אנכי בורחת!"** ואז גילתה את האמת למפרע מה תפקידה ומעמדה בבית שרה...

הרב יוסף ברגר שליט"א

שבת שלום!

יוצא לאור להצלחת דוד רפאל בן מסעודה נ"י!

לכל ענייני העלון נא לפנות ל

kosssover@gmail.com